

Boekbespreking: Profetenmond. Het levensverhaal van Eliëzer ben Jehoeda. Heerenveen 2010.

In zijn dissertatie *Schets der ontwikkeling van het Hebreeuws tot moderne omgangstaal*ⁱ vat Henri Maurits Cohen het ontzaglijke levenswerk van Eliëzer ben Jehoeda krachtig samen: “1) *Verbreiding van een taal, die niet meer gesproken werd, onder een geheel volk, dat alle talen van de wereld sprak, behalve zijn eigen taal.* 2). *Het scheppen van al de voorwaarden, vereist voor het maken van een taal, die ongeveer 2000 jaar lang niet meer gesproken was, tot een spreektaal, die geschikt was voor alle levensbehoeften, zoals deze zich in de 19de en 20ste eeuw hadden ontwikkeld.*”ⁱⁱ

Wie een dergelijke taak ter hand neemt, moet wel een zeer bijzonder mens zijn. Eliëzer ben Jehoeda (1858-1922) was er zo een. Een gedreven mens, met één doel in zijn leven, en die daarvoor al het andere opzij zette. Daarover gaat het hier te bespreken boek *Profetenmond*, dat een vertaling vormt van het in 1952 verschenen *Tongue of the Prophets*ⁱⁱⁱ: het brengt de unieke en bewogen levensloop van deze mens voor het voetlicht, die deed wat geen sterveling ooit eerder deed: op eigen initiatief een taal opzetten, vanuit de visie (reeds in 1879 verwoord!) dat die taal eens gesproken zou worden door het Joodse volk, dat op nieuwe wijze een gezamenlijke identiteit zou moeten vinden, wanneer het uit allerlei landen, culturen en taalgebieden zou terugkeren naar het Beloofde Land Israel. Zo brengt de boektitel *Profetenmond* treffend tot uitdrukking wat Ben Jehoeda beoogde. Als een soort “profeet” voorzag hij de terugkeer naar Israel, en de noodzaak van een nieuwe, gezamenlijke taal als noodzakelijk bindmiddel en uitdrukking van de gezamenlijke identiteit. Heel bewust koos Ben Jehoeda voor het Hebreeuws, de “taal der profeten”. Als een echt profeet bleef hij trouw aan zijn missie, ook wanneer er tegenstand of tegenslag opdoemde. Zo had hij regelmatig te maken met een zwakke gezondheid en financiële zorgen, maar ook de (Turkse) autoriteiten probeerden zijn werk te stoppen. De belangrijkste faktor die zijn werk bemoeilijkte werd voor hem echter wellicht gevormd door de tegenstand in eigen Joodse kring, waar menigeen aanstoot nam aan het toepassen in de nieuwe tijd toepassen van het Hebreeuws, dat immers de heilige taal van de Bijbel en vele andere godsdienstige en liturgische geschriften was. Kon en mocht het Hebreeuws hiervoor gebruikt worden? Was het kies om de woordenschat van deze waardige taal te bezoedelen met woorden uit het moderne dagelijkse leven? Ben Jehoeda was overtuigd van de legitimiteit en noodzaak hiervan, en richtte hiertoe in 1889 de Hebreeuwse Taalraad op, met als doel de Hebreeuwse taal geschikt te maken voor alle levensgebieden en het eigen, oosterse karakter van deze taal te bewaren. Hij reisde bovendien heel wat af, om in belangrijke bibliotheken (bijv. Berlijn, Oxford, Parijs) te onderzoeken welke woorden het Hebreeuws in de bestaande oude geschriften reeds bood. Desnoods werden nieuwe woorden ontworpen, waarbij semitische talen, waaronder het Arabisch, maar boven alles wortels uit het Bijbels Hebreeuws als leidraad dienden. Bovendien maakte hij zijn gezin tot de eerste plaats in Israel waarin “rak ivrit” (“slechts Ivriet”) gesproken werd. Tijdens zijn levensloop mocht hij een groot gedeelte schrijven van het grote woordenboek, waaraan hij werkte, en dat een standaard voor de nieuwe taal zou gaan vormen. Na zijn dood werd het voltooid, en gebeurde tevens het grote wonder, waarin het Joodse volk in Israel de Joodse staat stichtte, en heden ten dage daar de levende taal spreekt, die Eliëzer ben Jehoeda zijn volk als geschenk gaf.

Over dit alles vertelt het boek *Profetenmond* op levendige en indrukwekkende wijze. De gehele levensloop van Ben Jehoeda komt aan de orde, deels vertellend, deels dialogisch. Deze vertaling, die nu dus ook in het Nederlands taalgebied een werk over Ben Jehoeda brengt, is daarom een aanwinst voor iedereen die geïnteresseerd is in zijn leven en werk. Tegelijk zou het, doorredenerend op het door redactrice Els van Diggele in haar voorwoord opgemerkte (nl. dat het opmerkelijk is dat dit pas de eerste publicatie over Ben Jehoeda in het Nederlands betreft) wenselijk zijn, dat er in Nederland

meer gepubliceerd wordt over deze bijzondere man. Hij verdient het onder de aandacht te blijven. Wat overigens aan de vertaling *Profetenmond* verbetering behoeft, is het ontbreken van een inhoudsopgave, literatuurverwijzingen en een kort overzicht van de biografie van Ben Jehoeda. Dit maakt het boek wat onoverzichtelijk en ontoegankelijk. En wat vele vertalingen geldt, geldt ook deze, namelijk dat de vertaling in de zinsbouw bij tijd en wijle iets afwijkends heeft (te strak gebaseerd op de zinsbouw in het Engels), waardoor het toch nét niet echt als een boek, geschreven in de Nederlandse taal, leest. Dat leidt soms wat af. Dat neemt echter niet weg dat de inhoud voor zich spreekt, en de lezer tot verwondering brengt en inspireert over het feit dat de toewijding en volharding van één mensenleven zoveel invloed kan hebben.

G.A. Trouwborst

ⁱ Henri Maurits Cohen, *Schets der ontwikkeling van het Hebreeuws tot moderne omgangstaal*. Dissertatie. Amsterdam, 1951.

ⁱⁱ Op.cit. p.36.

ⁱⁱⁱ Robert St. John, *Profetenmond. Het levensverhaal van Eliëzer ben Jehoeda*. 2010. Vertaald uit het Engels: *Tongue of the Prophets, The Life Story of Eliezer Ben Yehuda*. 1952. Vertaling: Mijndert VandenBerg. Redactie: Els van Diggele.